

ISTANBULSKA KONVENCIJA

Dubravka Hrabar, *Istanbulska konvencija i zamke rodne perspektive*, Sveučilišna tiskara d.o.o., Zagreb, 2018., 100 str.

U prvom tromjesječju 2018. godine tema ratifikacije *Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, skraćeno nazvanoj *Istanbulska konvencija*, izazvala je veliko zanimanje i *žestoke rasprave* u hrvatskoj javnosti koja se još jedanput podijelila i svrstala u različite tabore, ovaj put na zagovornike i protivnike navedenoga međunarodnog ugovora. No predmet prijepora i podjela nije izazvala ideja o potrebi zaštite žena od nasilja, kao i članova obitelji od obiteljskog nasilja, jer su tu ideju podupirali i zagovornici i protivnici Konvencije, nego kritika rodne ideologije kojom je, prema mišljenju mnogih stručnjaka, prožet ovaj dokument. Iako su u javnom diskursu izrečeni brojni biomedicinski, etički i ustavnopravni argumenti protiv ratifikacije *Istanbulske konvencije*, oni ipak nisu utjecali na političku odluku vladajuće većine pa je Konvencija ratificirana 13. travnja 2018. godine u Hrvatskom saboru.

Monografija *Istanbulska konvencija i zamke rodne perspektive*, u vlastitoj nakladi autorice Dubravke Hrabar, donosi pravnu analizu teksta Konvencije s naglaskom na rodni pristup obiteljskom nasilju i iznimno je vrijedan doprinos hrvatskoj obiteljsko-pravnoj stvarnosti. Dubravka Hrabar je redovita profesorica u trajnom zvanju i predstojnica Katedre za obiteljsko pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Njezina nova knjiga, dakle, tematizira odnos između jednog međunarodnog ugovora i rodne ideologije koja, prema mišljenju autorice, „zamađljuje osnovni i plemenit cilj borbe protiv nasilja nad ženama“ (iz *Predgovora*). Kritičkom analizom i pravnom argumentacijom autorica znalački vodi prema boljem razumijevanju Konvencije, shvaćanju u kojoj mjeri Konvencija osigurava sprječavanje nasilja nad ženama te, općenito, je li opravdana potreba pravnog obvezivanja Republike Hrvatske ovim međunarodnim ugovorom.

Rodna ideologija zaokuplja svekoliku stručnu i znanstvenu javnost, a njezine postavke i ideje rijetko koga ostavljaju ravnodušnim. S druge strane, Republika Hrvatska je članica Vijeća Europe i od nje se očekuje prihvaćanje međunarodnih akata koje navedeno političko tijelo donosi. Stoga, da bi se mogao ispravno shvatiti odnos između rodne ideologije i ovog međunarodnog ugovora, autorica poseže za temeljem postanka i opstanka čovjeka, istražujući uz pravne i nje-

gove biomedicinske i religijske odrednice. Budući da u zemljama u kojima je ratificirana, Konvencija nije suzbila nasilje nad ženama niti obiteljsko nasilje, autorica ističe važnost problematike nasilja, nadajući se da ćemo svi zajedno, na temelju dosadašnjih iskustava, uspjeti pronaći načine kako pomoći onima koji su pogođeni nesrećom nasilja i zaštititi one kojima prijeti nasilje. Knjiga je, uz predgovor, uvod i zaključnu misao, podijeljena na četiri poglavlja. Logično je i pregledno strukturirana, te uz popis literature, sadržaj, dodatak, u kojem je objavljen cjeloviti tekst *Istanbulske konvencije*, kratak životopis autorice i izvatke iz recenzija, sadrži 100 stranica.

U prvom poglavlju, pod naslovom *Medijski pristup Istanbulskoj konvenciji i pravna argumentacija*, autorica donosi kratak pregled najvažnijih naglasaka u hrvatskim medijima u vezi s ratifikacijom Konvencije te pojašnjava važnost pravne argumentacije pri donošenju zaključaka, vodeći računa o vladavini prava. Istaknula je da su u nedostatku stručnih analiza i pristupa prve rasprave o *Istanbulskoj konvenciji* u javnim medijima bile svedene na novinarske napise, uglavnom ideološki obojene, koji se ukratko mogu sažeti na one koji su bili *za* i one koji su bili *protiv* Konvencije. Kako je vrijeme odmicalo, sve više stručnjaka različitih profila i usmjerenja željelo je dati svoj doprinos u osvjetljavanju problematike povezane s pojmom *rod* i njemu sličnih sadržaja te autorica ističe Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, Hrvatsku biskupsku konferenciju, građansku inicijativu protiv *Istanbulske konvencije*, njihove oponente i još neke pojedince.

Rod, rodna jednakost, rodna ideologija u Istanbulskoj konvenciji, naziv je drugog poglavlja, u kojem autorica promišlja o biološkom, religijskom i pravnom pogledu na *rod* i *rodnu jednakost*. Ističe neograničenu slobodu pojedinca kao osnovni problem na kojem se temelji rodna ideologija. Riječ je o sustavu u kojem se osobnim preferencijama podređuju moralne i etičke vrijednosti, a popis temeljnih ljudskih prava proširuje se „na uštrb poznatog, jasnog, zadanog i prirodnoopravnog“ (str. 7). Drugim riječima, čovjek postaje sluga diktature relativizma, žrtva svojih nagona i ostalih prisila svjesne i nesvjesne naravi. Istražujući biomedicinske i religijske odrednice, autorica zaključuje da su one ključne za čovjeka o kojem promišlja kao vrhuncu stvorene stvarnosti, najsavršenijem Božjem stvorenju, tjelesnom i duhovnom biću. Nasuprot tome, smatra autorica, stoji rodna ideologija koja „nijeće bit čovjeka i (...) prijeti destrukciji Europe“ (str. 16).

Uvođenje roda (*gender*) u pravnu terminologiju novijeg je datuma, a vezuje se uz *Svjetsku konferenciju o ženama* u Pekingu, 1995.

godine. Provedba *rodno osviještene politike* ima svoje izvorište i svesrdnu podršku u Ujedinjenim narodima, Vijeću Europe i Europskoj uniji, međunarodnim institucijama koje bi trebale biti u službi općeg dobra, a ne partikularnih interesa. Suvremenici smo, smatra autorica, „civilizacijske prekretnice koja se demagoški služi ljudskim pravima i slobodama u ime zaokreta prema neodređenome, prema *neutrum*-u i napuštanja binarnog sustava utemeljenog na muškom i ženskom spolu“ (str. 22). Tako pravo, predano u ruke nevladinih udruga, postaje sredstvo za postizanje ciljeva koji su u suprotnosti s njegovim temeljnim obilježjima: „dobrog i pravednog te čestitog“ (str. 22).

U trećem poglavlju, koje nosi naziv *Donošenje Istanbulske konvencije*, autorica analizira tekst Konvencije počevši od *Pojašnjavajućeg izvješća*, sadržaja *Preambule* te značenja pojedinih konvencijskih članaka. Donošenje Konvencije, smatra autorica, jedan je od koraka kojim se osobita važnost daje zaštiti ljudskih prava osjetljivih skupina, od kojih se izriječom navode LGBT osobe. Također, ističe rodnu obojenost *Istanbulske konvencije* u kojoj se *rod* u različitim oblicima spominje dvadeset puta, što je vrlo neobično za dokument koji se pretežito bavi područjem zaštite žena od nasilja i obiteljskog nasilja. U nastavku autorica tvrdi da *rod* ne utječe na nasilje te da je njegovo korištenje u Konvenciji u službi nametanja novog pogleda na čovjeka koje potkrijepljuje nizom spornih odredbi.

Osim toga, autorica dovodi u pitanje odredbe Konvencije kojima se, primjerice, neopravdano proširuje utjecaj nevladinih organizacija i udruga civilnog društva u odnosu na ulogu države, što predstavlja, između ostalog, financijsku opasnost za državu. Dodatnu manjkavost vidi i u proširenjenju utjecaja Konvencije na odgojno-obrazovni sustav u kojem je nametanje rodnog pristupa potpuno u suprotnosti sa zajamčenim pravom roditelja da država njihovoj djeci osigura odgoj i obrazovanje u skladu s roditeljskim vjerskim, filozofskim i pedagoškim uvjerenjima. Uz navedeno, autorica ističe i dva nacionalna suverenistička razloga protiv ratifikacije Konvencije koji su povezani sa sustavom kontrole i penalizacije države u slučaju neprijmjenjivanja Konvencije te, već spomenuta, pretjerana prisutnost i intervencija civilnih udruga u nacionalni sustav.

Istanbulska konvencija i vladavina prava naziv je četvrtog, posljednjeg poglavlja, u kojem autorica promišlja o pravnoj sigurnosti kao jednoj od sastavnica načela vladavine prava. U slučaju definicije *roda* kao „društveno oblikovane uloge, ponašanje, aktivnosti i osobine“ (čl. 3), kako je navedena u *Istanbulske konvencije*, autorica izražava bojazan da bi moglo doći do povrede vladavine prava

jer je riječ „o nejasnoj, nepravnoj definiciji koja adresatu norme ne daje odgovore na zahtjeve koje pred zakonodavce postavlja eurosudska i nacionalna sudska praksa“ (str. 48). Nadalje, autorica analizira ustavnost Konvencije, kao poseban segment vladavine prava. Budući da se *rod* ne spominje ni u jednoj odredbi Ustava Republike Hrvatske, iznimno opasnim smatra izjednačavanje rodne pripadnosti s ostalim (ne)diskrimintornim okolnostima iz čl. 14. Ustava, jer se time direktno zaobilazi vladavina prava i unutar nje pravna sigurnost. U skladu s navedenim, autorica promišlja i o mogućnostima preispitivanja ratificiranog međunarodnog ugovora, kao i o ulozi Ustavnog suda u ocjeni ustavnosti međunarodnih ugovora.

Monografija *Istanbulska konvencija i zamke rodne perspektive* jasnim i razumljivim jezikom, na znanstveno relevantnoj razini, potiče na promišljanje o odnosu između rodne ideologije i nasilja nad ženama, ali i o posljedicama proširenja utjecaja ove ideologije na druga područja života. Autorica dokazuje da rodna ideologija kao štetna ideologija postoji u *Istanbulskoj konvenciji* te da se, pod krinkom zaštite žena od nasilja i njihove neravnopravnosti, uvukla u nacionalno i međunarodno zakonodavstvo. Stoga, ovo djelo predstavlja svjedočanstvo apsurdnosti današnjeg vremena u kojem se daje prednost znanstveno neutemeljenim idejama pred pravnom argumentacijom o nepostojanju potrebe za uvođenjem *Istanbulske konvencije* u pravni poredak Republike Hrvatske.

Sabina Marunčić